

Крещанова С., викладач,
ВСП «Київський фаховий коледж
комп'ютерних технологій та економіки
НАУ», м. Київ

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ТА ОНЛАЙН-РЕСУРСІВ В ПРОЦЕСІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ У ЗАКЛАДАХ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Бурхливий розвиток програмно-технічних засобів створення, збереження й обробки інформації дедалі швидше змінює орієнтації сучасного суспільства. Входження інформаційно-комунікаційних технологій у різні сфери діяльності людини не оминуло і галузь освіти.

Події 2020-2021 років привернули увагу всього суспільства до технологій дистанційного навчання. Пандемія COVID-19 на кілька місяців унеможливила очне навчання, а дистанційне навчання стало єдиною доступною формою в системі середньої, фахової передвищої та вищої освіти.

Дистанційне навчання – одна із форм навчання, яка виникла й удосконалювалася разом із розвитком інтернет-технологій, і на сьогодні має чіткі характерні ознаки, принципи і певні методичні напрацювання [1, с. 6].

Дуже важливо організувати процес навчання таким чином, щоб той хто навчається дистанційно, з цікавістю і захопленням працював, бачив плоди своєї праці і міг їх оцінити.

Електронні освітні ресурси (ЕОР) є високим потенціалом для формування пізнавального інтересу студентів. Адже активність розумових процесів пов'язана з цікавістю до предмета / дисципліни, а засоби мультимедіа підвищують зацікавленість та мотивацію до навчання, активізують пізнавальну діяльність, забезпечують процес активного засвоєння. Сучасні освітні ресурси, створені на основі ІКТ (інформаційно-комунікаційні технології), реалізують інтерактивність як здатність взаємодіяти зі студентами та вміщують систему гіперпосилань, що дозволяє вчитися самостійно, обирати свій вектор процесу пізнання.

Основна пріоритетна проблема, якій присвячено велику кількість наукових робіт, стосується різних аспектів навчання в електронному освітньому середовищі із застосуванням технологій дистанційного навчання. Теоретико-методологічні проблеми формування та моделювання навчальних середовищ засобами технологій дистанційного навчання досліджуються в працях науковців: В. Ю. Бикова, Ю. М. Богачкова, В. М. Кухаренка, В. В. Олійника, О. Г. Глазунової, Л. Л. Ляхоцької, О. П. Пінчук, О. М. Самойленка.

Педагогічне й інформаційне забезпечення дистанційного навчання вивчали Н. Льовінський, Дж. Мюллер, А. Огур, Дж. О'рурке, Д. Парріш, Р. Філіпс, Н. Хара.

Проблеми впровадження технологій дистанційного навчання в зарубіжних країнах, зокрема перспективи розвитку дистанційної освіти, досліджували Дж. Андерсон, Ст. Віллер, Т. Едвард, Р. Клінг.

У вітчизняних працях науковців проблемі дистанційної освіти присвячено роботи В. Ю. Бикова, Н. О. Думанського, В. М. Кухаренка, В.В. Олійника, О. Г. Глазунової, К. М. Обухової, О.О. Самойленка, Н. Г. Сиротенко, Г. С. Молодих, Н. Є. Твердохлебової та ін.

Результати досліджень науковців свідчать, що електронні освітні ресурси (ЕОР) в поєднанні з новітніми освітніми технологіями дистанційного навчання мають значний вплив на якість підготовки сучасних фахівців.

Водночас встановлено недостатність наукових розвідок та аналітичних досліджень у напрямі визначення якісних показників впливу електронних освітніх ресурсів навчального призначення в умовах запровадження дистанційного навчання у закладах фахової передвищої освіти на організацію процесу підготовки студентів до «самоосвітньої діяльності».

Сучасні проблеми педагогіки фахової передвищої освіти вимагають дослідити переваги та перспективи впровадження ЕОР і технологій проблемного навчання в освітній простір в умовах запровадження дистанційної (змішаної) форми освіти; напрямки їх застосування і трансформаційні зміни в системі традиційної освіти.

Для сучасних освітніх методів характерним є пошук нових педагогічних можливостей, що пов'язано насамперед із відмовою від традиційного навчання з ідеєю цілісності педагогічного процесу як системи, що ґрунтується на теорії загальнолюдських цінностей, гуманізації, особистісноорієнтованого підходу, пріоритету суб'єкт-суб'єктних відносин.

Дистанційне навчання ще декілька років тому сприймалося як камерна, закрита форма освіти, зазвичай, для дорослих людей або учнів, які прагнули поліпшити та поглибити свої знання, вміння у певній галузі. Цільова аудиторія була обмежена. Методика проведення дистанційних занять ще й зараз знаходиться у процесі становлення, а принципи дистанційного навчання та його особливості стали серйозними викликами для системи освіти в цілому.

Виклик перший – умотивованість учнів. Класичне дистанційне навчання апріорі передбачає наявність усвідомленої мотивації у тих, хто навчається, тому що постійний контроль із боку педагогів неможливий.

Виклик другий – здатність до самоосвіти. Дистанційне навчання передбачає, що більшість навчального матеріалу студенти мають опановувати самостійно. Але навички самостійної навчальної роботи (уміння вчитися) у деяких студентів ще не сформовані, слабкі.

Виклик третій – комунікація в процесі навчання. За умов традиційного очного навчання відбувається постійна вербальна й невербальна комунікація між викладачем і студентами, студентів поміж собою. Під час дистанційного навчання соціальна комунікація зменшується, її невербальна частина майже

зникає. А це негативно впливає на формування важливих соціальних комунікативних та кооперативних умінь.

З'являється ще одна педагогічна проблема: як організувати комунікацію між викладачем і студентами під час синхронної онлайн-зустрічі, а також якою має бути віртуальна навчальна комунікація в асинхронному режимі, щоб вона не займала весь вільний час як викладача, так і студентів.

Четвертий виклик – це індивідуалізація навчання, що є однією з головних переваг і принципів дистанційного навчання, тобто можливість для кожного учня самостійно обирати темп навчання, час проведення занять і виконання завдань тощо. В умовах масової освіти, коли кожний викладач працює зі студентами різних груп декількох спеціальностей, а в кожного студента від 10 до 15 предметів (дисциплін), індивідуалізація неможлива як для викладача, так і для студента, навіть організаційно.

Виклик п'ятий – сформованість певного рівня умінь щодо використання цифрових технологій. Сучасна молодь швидко опановує електронні засоби навчання. Для викладачів ця проблема ускладнюється тим, що їм потрібно не просто опанувати новий засіб, а й змінити власну відпрацьовану роками методику викладання, знайти та застосувати нові методи і форми так, щоб досягти обов'язкових результатів навчання.

Шостий виклик – це необхідність ідентифікації студентів. Дистанційне навчання надає більше можливостей для фальсифікації результатів (виконання завдань іншою людиною). В умовах класичного дистанційного навчання ця проблема вирішується за умов високої мотивації студента – ті, хто вчаться дистанційно, хочуть насамперед отримати нові знання та вміння, а вже потім – певну оцінку. У традиційному закладі освіти оцінка залишається основним стимулом до навчання і тому ризик несамостійного виконання домашніх завдань, контрольних, практичних та курсових робіт значно збільшується.

Виклик сьомий – визначення чіткого регламенту часу на проведення онлайн-уроків і самостійної роботи студентів. Під час очного навчання є тижневий розклад занять та кількість домашніх завдань. Однак в умовах дистанційного навчання в період пандемії викладачі та студенти витрачають набагато більше часу для навчальної роботи.

І останній виклик – це відсутність єдиної уніфікованої електронної платформи для навчання. Адже в процесі дистанційного навчання викладач може використовувати різноманітні онлайн-сервіси, які він опанував. Але студенту доведеться створювати облікові записи в цих сервісах та опановувати кожний, що лише ускладнює навчання та зміщує фокус зі змісту предмета / дисципліни на застосування цифрових технологій [1, с. 6-7].

Як вирішити ці проблеми? Застосування електронних освітніх ресурсів навчального призначення вже не є інновацією, а, скоріше, необхідністю. Можливості електронних освітніх ресурсів щодо збереження і передачі інформації допомагають підвищити інформаційну насиченість заняття, вийти за рамки традиційних підручників, доповнити і поглибити їх зміст. Таким

чином, електронні освітні ресурси дозволяють: стимулювати пізнавальний інтерес до предмета / дисципліни; додати навчальній роботі проблемний, творчий, дослідницький характер; індивідуалізувати процес навчання і сприяти розвитку самостійної діяльності студентів.

Під ЕОР (електронні освітні ресурси) розуміють навчальні, наукові, інформаційні, довідкові матеріали та засоби, розроблені в електронній формі та представлені на носіях будь-якого типу або розміщені у комп'ютерних мережах, які відтворюються за допомогою електронних цифрових технічних засобів і необхідні для ефективної організації навчально-виховного процесу, в частині, що стосується його наповнення якісними навчально-методичними матеріалами [2].

Пріоритет проблемних, дослідницьких і проектних технологій у викладанні дисциплін в тому, що вони дозволяють використання значної кількості джерел, яка не завжди є в бібліотеках.

Використання електронних освітніх ресурсів у навчальному процесі сприяє підвищенню якості навчання, дозволяє розширити тематику самостійної роботи студентів і забезпечити високу активність їх взаємодії з навчальними матеріалами.

Міністерство освіти і науки України визначило чітку програму дій, які спрямовані на покращення цифрових навичок викладачів. Передбачається запровадження відповідних онлайн-курсів для освітян, проходження сертифікації з цифрових компетентностей. Також міністерство працюватиме над адаптацією Google-класів для вишів [4].

Хмарні технології розширюють можливості впровадження ЕОР в навчальний процес, а освітні онлайн-сервіси (Google Workspace / Google Classroom, Google Forms, Classroom Meet, Classtime, Moodle, Classdojo) є інструментом, що допомагає створювати і впорядковувати завдання, виставляти оцінки, коментувати і організовувати ефективне спілкування зі студентами навіть в режимі реального часу.

Технології дистанційного навчання можуть активно використовуватись під час організації та проведення навчальних занять, консультацій, конференцій, виховних заходів, для виконання самостійної роботи. Отримання навчальних матеріалів, спілкування між суб'єктами під час навчальних занять, що проводяться дистанційно, може забезпечуватися передачею відео-, аудіо-, графічної та текстової інформації в синхронному або асинхронному режимах (синхронна взаємодія - всі учасники навчального процесу одночасно перебувають у веб-середовищі дистанційного навчання: чат, аудіо-, відеоконференції, соціальні мережі; асинхронна взаємодія - учасники взаємодіють між собою із затримкою у часі, застосовуючи при цьому електронну пошту, соціальні мережі тощо).

Саме завдяки асинхронному режиму забезпечується гнучкість та індивідуалізація дистанційного навчання. Але для оптимізації освітнього процесу необхідно поєднувати асинхронний та синхронний режими навчання, шукати оптимальні засоби і шляхи взаємодії зі студентами,

адаптувати традиційні методики вивчення предметів/дисциплін до умов дистанційного навчання, нерівності в технічному забезпеченні, володінні цифровими технологіями тощо. Тож, враховуючи досвід організації освітнього процесу під час карантину, закладу освіти необхідно узгодити дії всіх педагогів і обрати єдиний підхід та єдині засоби для дистанційного навчання.

Електронні освітні ресурси стали невід'ємною частиною процесу ефективного навчання. Розроблені електронні каталоги, створені електронні бібліотеки, освітні сайти. Згідно наказу МОН України N 749 від 29.05.2019 «Про внесення змін до Положення про електронні освітні ресурси» метою створення ЕОР є забезпечення модернізації освітнього процесу, змістове наповнення освітнього простору, надання рівного доступу учасникам освітнього процесу незалежно від місця їх проживання та форми навчання відповідно до якісних навчальних і методичних матеріалів, створених на основі інформаційно-комунікаційних технологій.

За функціональною ознакою їх поділяють на:

- електронні навчальні видання (електронна версія друкованого підручника, електронний підручник, електронний практикум, електронна хрестоматія, електронний курс лекцій, електронний навчальний посібник тощо);
- електронні довідкові видання (електронний довідник, електронна енциклопедія, електронний словник тощо);
- електронні практичні видання (збірник віртуальних лабораторних робіт, електронні методичні рекомендації, електронний робочий зошит тощо).

До програми розробки ЕОР долучаються як окремі викладачі, навчальні заклади, сертифіковані курси, так і освітні студії та центри оцінювання якості освіти. Освітня студія «Курси ЗНО Educator» підготувала перелік онлайн-ресурсів для підготовки до ЗНО:

1. Сайт УЦОЯО. На ньому є вся актуальна та офіційна інформація щодо термінів та процедури ЗНО, а також програми підготовки та приклади завдань.

2. EdEra – студія онлайн-освіти. На цій платформі можна знайти безкоштовні онлайн-курси з підготовки до ЗНО. Лайфхаки, відео, подкасти, тексти та багато тестів.

3. Платформа масових відкритих онлайн-курсів Prometheus – перший та найбільший проект безкоштовної освіти.

4. iLearn – безкоштовна платформа з навчальними онлайн-курсами, тестами та вебінарами для всіх, хто бажає навчатися та успішно скласти ЗНО. Проект розроблено за підтримки ГС «Освіторія».

5. Блог освітньої студії Educator. В блозі викладачі курсів підготовки до ЗНО діляться досвідом, порадами та корисними посиланнями, що допоможуть зробити підготовку до ЗНО ефективною при мінімумі зусиль.

6. Ресурс ВСТУП.ІНФО для ознайомлення з прохідними балами минулих років на різні спеціальності.

7. Osvita.ua – це портал, на якому зібрані всі тести ЗНО згруповані за роками [5].

Як бачимо, спостерігається інтенсивне впровадження новітніх технологій та сервісів в систему освіти, що впливає як на розвиток засобів навчання, так і на інші компоненти: методи та форми організації навчання [3, с. 83].

Таким чином, ЕОР та технології дистанційного навчання дають можливість індивідуалізувати навчальний процес, спрощуючи роботу, разом з тим збільшуючи кількість індивідуально-групових методів і форм навчання.

Тож, запровадження інноваційних методик навчання із залученням технологій дистанційного навчання та ЕОР є необхідним напрямом підготовки майбутніх фахівців. Доступність і широкі можливості використання освітніх сервісів і платформ сприяють розвитку та ще більшій популяризації дистанційного (змішаного) навчання.

Технології дистанційного навчання набувають в сучасному освітньому просторі дедалі більшої популярності, і сьогодні вже абсолютно зрозумілі доцільність та необхідність їх застосування. Впровадження ЕОР у процес навчання – це логічний крок, що веде до значного розширення можливостей, відкритості, мобільності, доступності, а як наслідок – і якості навчання.

Завдяки таким перевагам, як гнучкість та вибір індивідуального темпу, часу навчання, дистанційне навчання повільно інтегрується у традиційну освітню систему. Тож викладачі мають потребу перебудувати навчальний матеріал, виділити найсуттєвіше для пояснення студентам. Конкретизація змістової частини навчальних матеріалів, націленість на якісний результат, стимулювання у студентів мотивації до навчання та формування навичок до «самоосвітньої діяльності» допоможе подолати проблеми дистанційного навчання і сприятиме кращому засвоєнню студентами знань. Враховуючи ці виклики, заклади фахової передвищої освіти мають продовжити подальші розвідки у даному напрямку для реалізації концепції «підготовки до самоосвітньої діяльності» та створення необхідних умов для самореалізації особистості.

Список використаних джерел

1. Організація освітнього процесу із застосуванням технологій дистанційного навчання у 2020/2021 навчальному році : методичні рекомендації / За заг. ред. В. І. Шуляра. – Миколаїв : ОІППО, 2020. – 108 с.

2. «Про затвердження Положення про електронні освітні ресурси»: Наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України № 1060 від 01. 10. 2012р.

3. Харук А.О. Методика використання хмарної платформи Google Apps Education Edition в освітньому процесі. Інформаційні технології – 2015 : зб. тез II Української конференції молодих науковців, 28–29 трав. 2015 р., м.

Київ / Київ. ун-т ім. Б. Грінченка ; відп. за вип.: О.В. Бушма, А.В. Бессалов, В.П. Вембер, О.С. Литвин. – К. : Київ. унт ім. Б. Грінченка, 2015. – 204 с.

4. Євгенія Луценко. Міносвіти працюватиме з Google над покращенням вищої освіти. URL: <https://hromadske.ua/posts/minosviti-pracyuvatime-z-google-nad-pokrashennyam-vishoi-osviti> (дата звернення 10.09.2021).

5. Владислава Бандурко. 7 ресурсів для самостійної підготовки до ЗНО. URL: <https://osvitanova.com.ua/posts/2794-7-resursiv-dlia-samostiinoi-pidhotovky-do-zno> (дата звернення 15.09.2021).

6. Pakhomoova T.O., Komova O.S., Belia V.V., Yivzhenko Y.V., Demidko E.V. Transformation of the pedagogical process in higher education during the quarantine. *Linguistics and Culture Review*, 5 (S2), 2021. P.215-230